

Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*

Investigation of the Effects of Writing and Reading Readiness Studies on the Writing Preparation Skills of Pre-School Children

Fatma ALİSİNANOĞLU** & Özlem ŞİMŞEK***

Özet

Araştırmanın amacı anasınıfına devam eden çocuklara yönelik *Okuma Yazmaya Hazırlık Programı*'nın yazmaya hazırlık becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Araştırmada, kontrollü ön test son test modelli deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Ankara Keçiören İlçesi Mecidiye İlköğretim Okulu anasınıfına devam eden 30 çocuktan oluşmaktadır. Bu çocukların 15'i deney, 15'i kontrol grubunu oluşturmuştur. Deney grubundaki çocuklara sekiz hafta boyunca *Okuma Yazmaya Hazırlık Programı* uygulanmıştır. Bu süreçte kontrol grubundaki çocuklar MEB (2006) "36- 72 Aylık Çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programı"na devam etmiştir. Veri toplama aracı olarak Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda hem deney hem de kontrol grubundaki çocukların yazmaya hazırlık puanlarında anlamlı düzeyde artış saptanmıştır. Ancak deney ve kontrol grubundaki çocukların son test puanları karşılaştırıldığında, deney grubundaki çocukların lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Eğitim, Yazma, Yazmaya Hazırlık, Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları

Abstract

The purpose of the study is to investigate the effects of *Writing and Reading Readiness Studies* on the writing preparation skills of pre-school children. Experimental method with the controlled pretest posttest model was used in the study. The study group of the research consists of 30 children who attend Mecidiye Primary School in Keçiören county of Ankara. Among those children, 15 of them were experimental, 15 of them were control group students. *Reading and Writing Readiness Program* was applied to the children in the experimental group for 8 weeks. The children in the control group continued MEB (2006) Pre-School Education Program for 36-72 months old children" within the same period. *Control List for the Evaluation of the Writing Readiness Skills of Pre-School Children* was used as the data collection tool. At the end of the research, a significant increase in the writing readiness points of both experimental and control group children was revealed. However, when the posttest results of the children of the control and experimental groups were compared, a significant variation in favor of the children in experimental group was observed.

Key Words: Preschool Education, Writing Readiness, Reading and Writing Readiness Studies

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU danışmanlığında yürütülen "60-72 Aylık Çocukların Yazı Farkındalığı ve Yazmaya Hazırlık Becerilerinin Gelişiminde Okuma Yazmaya Hazırlık Programının Etkisinin İncelenmesi" isimli doktora tezinin bir parçasıdır.

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, e-posta: alisinan@gazi.edu.tr

*** Dr. Gazi Üniversitesi, e-posta: ozlemsimsek@gazi.edu.tr

Giriş

Yazma düşüncelerimizi ifade edebilmek için gerekli sembol ve işaretleri motorsal olarak üretebilmektir (Akyol, 2008, s. 51). Yazma gelişimsel bir süreçtir. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda yazma becerisi, bir başkası için ya da kişinin kendisi için mesaj ya da fikirlerini kaydetme, el yazısının fiziksel hareketini yapma ya da bu davranışı taklit etme, harf ya da harf benzeri şekiller yapma, kelime ya da harfleri kopya etme, sözcükler yazma gibi birkaç farklı şekilde görülebilir. Yazmanın amacı iletişimdir. Çocuklar yazmanın bu amacını yazı yazarken gördüğü ve yazı yazma hakkında konuştuğu yetişkinler tarafından desteklenerek öğrenmektedir (Ranweiller, 2004, s. 82).

Güneş (2007) yazmanın fiziksel, zihinsel, gelişimsel, etkileşimsel süreçlerden meydana geldiğini belirtmektedir. Yazmanın fiziksel süreci içinde, kalem tutma, çizgi çizme, el hareketleri, soldan sağa yazma gibi beceriler yer almaktadır (Güneş, 2007, s. 30- 31). Bu nokta el yazısı kavramını akla getirmektedir. Yazma ile el yazısı aynı anlama gelen ifadeler değildir. El yazısı yazmayla ilgili kağıt - kalemin kullanımı, görsel ve motor becerileri içermektedir (Fogo, 2008, s. 13). Yazma becerisi ise hem el yazısı olarak ifade edilen fiziksel bir etkinlik, hem de yazılı dilin üretilmesi ile ilgili zihinsel bir etkinliktir ve bir araç kullanarak sözel dilin görünür hale getirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Çocuklarda el yazısı, resim ve yazma gelişimine paralel olarak gelişmektedir (Havens, 2002, s. 1-4).

Çocukların yazma becerilerinin gelişiminde duyuşal hareket, bilişsel ve psikososyal beceriler etki etmektedir. Duyuşal hareket beceriler kas, hareket, duruş ve görsel algı becerilerini içermektedir. Yazma bilişsel alan becerilerinden de etkilenmektedir. Yazma için dikkat, görsel ve işitsel algı gibi bilişsel beceriler gerekmektedir (Cook, 1992, s. 9; Fletcher, 1997, s. 15). Yazmayı etkileyen diğer bir faktör de öz kontrol becerisi ve yazmaya istekli olmak gibi psikososyal özelliklerdir (Fletcher, 1997, s. 15).

Okuma yazma becerilerinin birbirleriyle olan ilişkisi ve okul öncesi dönemdeki çocukların okuma ve yazma gelişimlerinde destekleyici programların önemi yadsınmaz. Türkiye’de okul öncesi dönemdeki çocukların okuma ve yazma becerilerine yönelik az sayıda çalışma bulunmaktadır. Yapılan çalışmaların da genellikle okuma becerilerine yönelik olduğu görülmektedir (Arıkök, 2001; Gönen, 1988; Şimşek ve Alisinanoğlu, 2009). (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı’nda okul öncesinde öğretmenin okuma yazma hazırlık çalışmalarını etkin bir şekilde planlayabilmesi için ilköğretim birinci sınıfa başlayacak çocukların sahip olması gereken yeterlikleri bilmesi ve bu yeterlikleri kazandırabilmek için sene başında yıllık program yaparken ilköğretime hazırlık çalışmalarının farklı boyutlarında planlama yapması gerektiği ifade edilmektedir. İlköğretime hazırlık çalışmalarının içinde el-göz koordinasyonu ve ince motor becerilerle ilgili şu boyutlarda planlama yapması gerektiği belirtilmektedir;

- Nesnelere manipüle etme (bir kaptan diğerine aktarma, makas tutma vb.)
- Düzgün kalem tutma
- Çizgileri birleştirme
- Çizgileri kopya etme

Ayrıca programda kalemi düzgün tutma ve düzgün kalem kullanma çalışmaları yapılması ve el yazısı yazmaya hazırlayıcı, bilek kaslarını çalıştıracak doğru çizgi çalışmalarını planlayarak uygulaması gerektiği ifade edilmektedir. Öğretmenlerin bu etkinlikler sırasında çocuklara yatay, dikey, dairesel çizgiler çizdirmek üzere çeşitli yönergeler verebilecekleri, ancak bu kazanımlar için etkinlikler düzenlenmeden önce 2005 yılında yürürlüğe giren İlköğretim Türkçe Programı'nın birinci sınıf *İlk Okuma-Öğretimi* ile ilgili bölümlerini incelemeleri, öğretim yılı başında okullarındaki ya da yakın çevrelerindeki ilköğretim birinci sınıf öğretmenleri ile işbirliği yapmaları önerilmektedir. Programda yazmaya hazırlığa yönelik bazı amaç ve kazanımlar yer almaktadır. Psikomotor alandaki 2. amacı (*el ve göz koordinasyonu gerektiren belirli hareketleri yapabilme*) altında yer alan 15 kazanımın ve psikomotor alandaki 4. amaç (*küçük kaslarını kullanarak belirli güç gerektiren hareketleri yapabilme*) altında yer alan 5 kazanımın yazmaya hazırlığa yönelik olduğu düşünülebilir. Bu kazanımlar küçük kas becerilerini ve el- göz koordinasyonunu desteklemeye yöneliktir. Bu yönüyle yazmaya hazırlamaya yöneliktir. Ancak programda yazmaya hazırlayıcı çizgi becerilerinin neler olduğu, okul öncesi öğretmenlerinin bu konuda nelere dikkat etmesi gerektiği net olarak belirtilmemiş ve bununla ilgili amaç kazanımlara yer verilmemiştir.

2007–2008 eğitim öğretim yılından itibaren 5-6 yaş içeren okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması ve pilot çalışmalarının yapılmaya başlanmıştır. Ancak 2012 yılında bu uygulama kaldırılmış, okul öncesi eğitim (48-66 aylık çocuklar) 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamına alınmamıştır.

Bununla birlikte 48-66 ay arasındaki çocuklarda yüzde yüz okullaşmayı sağlamayı hedeflenmektedir (MEB, 2012, s. 16). Bu hedefe ulaşıldığında ise çocukların ilköğretime başladıklarında okuma ve yazma becerilerindeki dengenin eşitlenmiş olacağı, okul öncesi eğitim alan ve almayan çocuk ayrımının olmayacağı düşünülmektedir. Bu durumda okul öncesi eğitimin birinci sınıftaki programla paralellik göstererek çocukların ilköğretimde kazanacakları becerilere daha hazır bir şekilde okula başlaması amacıyla, çocuğun okula uyumunu kolaylaştıracak uygulamaların öneminin arttığı söylenebilir. Bu nedenle okul öncesi dönemdeki çocukların okuma yazmaya hazırlık becerilerini geliştirmeye yönelik programlara ve bu programların etkisini ortaya koyan araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’de okul öncesi dönemdeki çocukların yazma becerilerine yönelik çok az çalışma bulunmaktadır. Ayrıca MEB 2006 36- 72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı’nda okul öncesi öğretmenlerinin yazmaya hazırlık çalışmalarını kapsamında neler yapacağı tam olarak belirtilmemektedir. Bu durum öğretmenlerin uygulamalarında farklılaşmaya neden olabilmektedir. Programda küçük kas becerilerini, el- göz koordinasyonunu desteklemeye yönelik bazı amaç ve kazanımlar bulunmaktadır. Bu amaç kazanımların yanı sıra hangi çizgi çalışmalarına yer verileceği, bu çalışmaların nasıl bir sırayla yapılacağı ve yazı farkındalığını sağlamak için yapılacak çalışmalara yönelik amaçlara ve etkinlik örneklerine ihtiyaç duyulmaktadır. MEB (2005) İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı birinci sınıf ilk okuma yazma öğretiminde kazanması gereken yazma becerilerine hazırlayan, bir okuma yazmaya hazırlık programına gereksinim bulunmaktadır.

Amaç

Bu araştırmada okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik okuma yazmaya hazırlık programının, çocukların yazmaya hazırlık becerileri üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmaktadır. Bu genel amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Deney grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark bulunmakta mıdır?
- Kontrol grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark bulunmakta mıdır?
- Deney ve kontrol grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nden aldıkları son test puanları arasında anlamlı fark bulunmakta mıdır?
- Deney grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nden aldıkları son test ve kalıcılık test puanları arasında anlamlı fark bulunmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Modelde ön testlerin bulunması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerinin bilinmesine ve son test sonuçlarının buna göre değerlendirilmesine yardım eder. Bu modelde, ön test ve son test ölçüm sonuçları birlikte kullanılır (Karasar, 2009, s. 97).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. 2009-2010 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında Ankara ili Keçiören ilçesinde bulunan ilköğretim okullarının arasından tesadüfi örneklem yoluyla Mecidiye İlköğretim Okulu seçilmiştir. Bu okulun anasınıfına devam eden çocuklar araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Deney ve kontrol grubundaki çocukların benzer demografik özellikler taşıması ve aynı fiziksel çevre koşullarından olması gerekliliği nedeniyle aynı okulun sabah ve öğleden sonra gruplarına devam eden 34 çocuk araştırmaya alınmıştır. Çocuklardan sabah grubuna devam olan 17’si araştırmanın deney grubunu oluşturmuş ve bu çocuklara yazı farkındalığı ve yazma becerilerini desteklemeye yönelik *Okuma Yazmaya Hazırlık Programı* uygulanmıştır. Öğleden sonraki grubuna devam eden 17 çocuk ise, araştırmanın kontrol grubunu oluşturmuş ve bu çocuklara MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programının uygulanmasına devam edilmiştir. Araştırma süresinde deney grubundan 1 ve kontrol grubundan 2 çocuk okuldan ayrılmıştır. Ayrıca deney grubundaki 1 çocuk eğitim süresince okula devam etmemiştir, bu nedenle araştırma sonunda deney grubundan 15, kontrol grubundan 15 çocuktan veri toplanmış ve değerlendirilmeye alınmıştır.

Kontrollü ön test son test modelli çalışmalarda deney ve kontrol gruplarına ait ön test puanlarının olabildiğince birbirine yakın olması gerekmektedir (Kaptan, 1998, s. 85). Tablo 1’de deney ve kontrol gruplarının *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nden elde edilen ön test puanlarına ilişkin Mann Whitney U-Testi sonuçları verilmiştir

Tablo 1

Deney ve Kontrol Gruplarının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi’nden Elde Edilen Ön Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Deney	15	15.93	239.00		
Kontrol	15	15.07	226.00	106.00	.784
Toplam	30				

p>.05

Tablo 1 incelendiğinde kontrol grubuna ait ön test puanları ile deney grubuna ait ön test puan sıralamaları arasında istatistiksel anlamda bir farklılık bulunmadığı görülmektedir [U=106.00, p>.05]. Deney ve kontrol grubunun *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nden aldıkları ön test puanları incelendiğinde, deney ve kontrol grubundaki çocukların puanlarının *Okuma Yazmaya Hazırlık Programı*’nı uygulamadan önce denk olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bu durumun, deney grubuna uygulanacak eğitimin etkililiğini ortaya koyması bakımından önemli görülmektedir.“

Deney grubundaki çocukların; (n:8) % 53’ü erkek, (n: 7) % 47’si kızdır. Kontrol grubundaki çocukların ise (n:7) % 47’si erkek, (n:8) % 53’ü kızdır. Deney grubundaki çocukların; (n: 5) %33’ü tek çocuk, (n:67) % 67’si iki kardeş iken, üç kardeş ve daha fazla kardeşe olan çocuk bulunmamaktadır. Kontrol grubundaki çocukların; (n:2) % 13’ü tek çocuk, (n:11) % 74’ü iki kardeş ve (n:2) % 13’ü üç ya da daha fazla kardeştir. Deney grubundaki çocukların annelerinin; (n:1) %7’i ilkokul, (n:3) % 20’i ortaokul, (n:7) %46’sı lise, (n:3) % 20’si yüksekokul ve (n:1) % 7’i üniversite mezunudur. Deney grubundaki çocukların babalarının; (n:1) % 7’si ilkokul, (n:3) %20’si ortaokul, (n:6) % 40’ı lise, (n:1) %7’si yüksekokul, (n:4) % 26’sı üniversite mezunudur. Kontrol grubundaki çocukların annelerinin; (n:6) %40’ı ilkokul, (n:3) %20’si ortaokul, (n:3) %20’si lise, (n:1) % 7’si yüksekokul, (n:2) % 13’ü üniversite mezunudur. Kontrol grubundaki çocukların babalarının; (n:1) %7’si ilkokul, (n:1) % 7’si ortaokul, (n:8) %54’ü lise, (n:2) % 13’ü yüksekokul, (n:3) % 20’si ise üniversite mezunudur.

Deney ve kontrol grubunda bulunan çocukların hiçbiri daha önce bir okul öncesi eğitim kurumuna gitmemişlerdir. 2009- 2010 eğitim öğretim yılı Eylül ayında anasınıfında eğitime başlamışlardır. Bu süreç içinde aynı öğretmenlerle eğitime devam etmişlerdir. Deney ve kontrol grubundaki öğretmenler benzer özellikler göstermektedir. Her ikisi de Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Eğitimi lisans programı mezunudur. Deney grubundaki çocukların öğretmeni 18 yıl, kontrol grubundaki çocukların öğretmeni ise 17 yıl mesleki tecrübeye sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*(Şimşek, 2011) ve *Kişisel Bilgi Formu* kullanılmıştır.

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi’nde bitişik eğik yazıya hazırlamaya yönelik üç çizginin bulunduğu *Değerlendirme Kâğıdı* ve çocukların değerlendirme kâğıtlarındaki çizgileri tamamlarken, araştırmacının gözlemlerini kaydettiği *Bireysel Kayıt Formu* kullanılmaktadır. *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nde çocuk uygun davranışı gösterdiğinde 1, uygun davranışı göstermediğinde 0 puan almaktadır. Çocuklar, *oturma, kalem tutma, kağıt tutma, gözle kağıt arasındaki mesafeyi ayarlama, yazının yönü ve yazmaya hazırlıkla ilgili çizgileri tamamlama becerileri* olmak üzere 6 ölçütte değerlendirilmiştir. Bazı başlıklar altında iki ya da daha fazla beceri değerlendirildiği için 1’den fazla puan alabilmektedir.

Örneğin kalem tutma becerisi iki alt beceriden oluştuğu için en fazla 2 puan alması beklenmektedir. Kalem tutma iki beceride değerlendirilmektedir. Bu becerilerden ilki kalem parmaklara yerleştirmeyle ilgilidir; *kalemin gövdesini orta parmağın birinci bükümünü ile tırnak arasındaki yumuşak noktaya yerleştirilmesi* durumunda 1, *kalemin gövdesini orta parmağın birinci bükümünü ile tırnak arasındaki yumuşak noktaya yerleştirmeme* durumunda 0 puan verilmektedir. Kalem tutma içinde yer alan ikinci alt beceri ise kalem tutma mesafesi ile ilgilidir; *kalem uygun mesafede tutma* durumunda 1, *kalem uç noktasına çok uzak ya da çok yakın tutma* durumunda 0 puan verilmektedir. Böylece kalem tutma becerisi en fazla 2, en az 0 puan ile değerlendirilir. Kontrol listesinde, oturma en fazla 1, en az 0, kalem tutma en fazla 2, en az 0; kağıt tutma en fazla 2, en az 0, gözle kağıt arasındaki mesafeyi uygun bir şekilde ayarlama en fazla 1, en az 0, yazının yönü en fazla 2, en az 0, yazmaya hazırlıkla ilgili çizgileri tamamlama becerisi (her çizgi için 1 puan) en fazla 3, en az 0 olarak puanlanmaktadır. Kontrol listesinden en fazla 11, en az 0 puan alınmaktadır. Çocukların kontrol listesinden aldıkları puan arttıkça, yazmaya hazırlık becerilerinin de arttığı düşünülmektedir. Çocuklara *Senden bu çizgileri tamamlamanı istiyorum* yönergesi verilerek uygulamaya başlanır. Uygulama için çocuk boyuna uygun masa ve sandalye kullanılmaktadır. *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi* her çocuk için bireysel olarak uygulanmaktadır. Uygulama süresi yaklaşık 10 dakikadır.

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi'nin geçerlik güvenirlik çalışması Şimşek (2011) tarafından yapılmıştır. Geçerlik çalışması için uzman kanısına başvurulmuştur. Test tekrar test güvenirlik (n: 55) korelasyonu .90, bağımsız puanlayıcılar arası güvenirlik (n:55) katsayısında ise uzmanlar arasındaki en düşük korelasyon .32, en yüksek korelasyon 1.00 olarak saptanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada, çocukların doğum tarihi, cinsiyeti, kardeş sayısı, anne- babalarının öğrenim durumuna ilişkin bilgileri toplamak amacıyla oluşturulmuş kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından çocuklara ait gelişim dosyalarındaki bilgilere bağlı olarak doldurulmuştur.

Verilerin Toplanması

Okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik *Okuma Yazmaya Hazırlık Programı* hazırlanmadan önce, okul öncesi dönemdeki çocukların yazı farkındalıkları ve yazmaya hazırlık becerileri ve ses farkındalığı ile ilgili gelişimsel özellikleri dikkate alınarak, MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan amaç-kazanımlar alınmıştır. Programda kalem tutma, oturma, çizgi yönü gibi yazmaya hazırlık çalışmalarına ve yazı farkındalığına yönelik amaç olmadığı için bazı yeni amaç-kazanımlar oluşturulmuştur. MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı'nda okuma yazmaya hazırlık çalışmaları, *görsel algılama çalışmaları, işitsel algı çalışmaları dikkat ve bellek çalışmaları, temel kavram çalışmaları, problem çözme çalışmaları, el- becerisi çalışmaları (çizme, boyama, katlama...), özbakım becerilerini geliştirme çalışmaları, güven ve bağımsız davranış geliştirme* olarak sıralanmaktadır. Hazırlanan program ise *yazı farkındalığı, yazmaya hazırlık çalışmaları, ses farkındalığı* olmak üzere okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında yer alan üç bileşenden oluşmaktadır. Bu üç bileşen kendi içinde alt becerilere ayrılmıştır Bu beceriler okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak belirlenmiştir (Block Collins ve Isreal, 2005; Brennan, 2008; Cabell ve diğerleri, 2011; Chard ve Dickson, 1999; Dodge, Colker ve Horeman 2002; Murphy, 2007; Pullen ve Justice, 2003; Seefeldt, 2005; Story, 2008; 33; Vukelich ve diğerleri, 2008). Okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak belirlenmiş olan bu beceriler için amaç kazanımlar yazılmış, bu amaç ve kazanımlara ulaşmak için etkinlikler ve materyaller planlanmıştır:

Yazı farkındalığı

- Kitap kavramları
- Yazı ve resim arasındaki farklılıklar
- Yazının amacı
- Yazının yönü
- Çevresel yazılar
- İsim çalışmaları
- Harf, sözcük, cümle kavramları
- Büyük boy hikaye kitapları

- Farklı yazı özelliklerinin olduğu hikaye kitaplarını kullanma ve özelliklerini farketme
- Yazı kavramlarını içeren oyunlar.

Yazmaya hazırlık çalışmaları

- Kalem ve kâğıdı uygun şekilde tutma,
- Bitişik eğik yazıya hazırlayıcı çizgi çalışmaları
- Yazının anlamını fark etme
- Farklı özellikte kâğıtlar üzerinde çizgi tamamlama çalışmaları
- Yazmayı içeren dramatik oyunlar
- İlgi köşelerinde yazmayla ilgili materyalleri kullanma

Ses çalışmaları

- Sözcükleri hecelere ayırma,
- Sözcüklerin ilk hecesini ayırtma,
- Sözcüklerin son hecesini ayırtma,
- Sözcüklerin ilk sesini ayırtma,
- Sözcüklerin son sesini ayırtma,
- Sözcükleri seslere ayırma
- Nesne resimleri ve üç boyutlu materyallerle ses çalışmaları

Eğitim programında yukarıda sıralanan alanlarda çocukları desteklemek amacıyla, oyun, müzik, Türkçe, sanat etkinliklerine yer verilmiştir. Programı sekiz hafta boyunca, haftada üç gün (Pazartesi – Çarşamba-Cuma) olmak üzere toplam 24 oturum olarak planlanmıştır. Her oturum yaklaşık 30 dk. sürmektedir Program dahilinde hafta bir kez aile katılım çalışması yapılmıştır. Aile katılım çalışmaları, broşürler, bülten panoları, aileye gönderilen notlar şeklinde planlanmıştır.

Bu süreç içinde kontrol grubundaki çocuklara MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı uygulanmıştır. Programda yer alan okuma yazmaya hazırlık çalışmalarından, görsel algılama çalışmaları, işitsel algı çalışmaları, dikkat ve bellek çalışmaları, temel kavram çalışmaları, el-becerisi çalışmalarına yapılmıştır.

22.03.2010- 26. 03. 2010 tarihleri arasında deney grubundaki çocuklardan ve kontrol grubundaki çocuklardan ön test verileri toplanmıştır. 29. 03. 2010- 21. 05. 2010 tarihleri arasında “Okuma Yazmaya Hazırlık Programı” uygulanmıştır. 24. 05. 2010- 26. 05. 2010 tarihleri arasında deney ve kontrol grubundaki çocuklardan son test verileri toplanmıştır.15. 06. 2010- 18. 06. 2010 tarihleri arasında deney grubundaki çocuklardan eğitim programının kalıcılığına ilişkin veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Deney ve kontrol gruplarının *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazma Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*'nden aldıkları ön test puanlarının ve son test puanlarını karşılaştırmak için; Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Mann Whitney U-Testi iki ilişkisiz örneklemeden elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2009, s. 155). Deney ve kontrol gruplarının kendi içlerindeki *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*'nden aldıkları ön ve son test puanlarını karşılaştırmada Wilcoxon işaretli-Sıralar (eşleştirilmiş çiftler) Testi kullanılmıştır. Wilcoxon işaretli-Sıralar (eşleştirilmiş çiftler) Testi ilişkili iki ölçüm setine ait puanlar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2009, s. 162). Bu teknik sosyal bilimlerde az denekli yürütülen gruplar içi araştırmalarda sıklıkla kullanılmakta ve fark puanlarının normal dağılım göstermediği durumlarda ilişkili t testinin yerine tercih edilmektedir (Büyüköztürk, 2009, s. 157). Deney grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazma Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*'nden son test ve kalıcılık testinden aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla ilişkili örneklemler için t testi kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın uygulama süreci öncesinde ve sonrasında elde edilen bulgular verilmiştir. Tablo 2’de deney grubunun *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi* ön test - son test puanlarının karşılaştırmasını gösteren *Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi* sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2

Deney Grubunun “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi” Ön Test - Son Test Puanlarının Karşılaştırmasını Gösteren Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Ön Test- Son Test	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	0.00		
Pozitif Sıra	14	7.50	105.00	-3.32	0.001**
Eşit	1				

*** $p < 0.01$

* Negatif sıralar temeline dayalı

** Pozitif sıralar temeline dayalı

*** Anlamli farklılık

Tablo 2 incelendiğinde, deney grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($z = -3.32$, $p \leq 0.001$). Fark puanlarının sıra ortalamaları ve toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. Kontrol grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’ne ait ön test ile son test puan ortalamaları arasındaki farklılık Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile incelenmiştir.

Tablo 3

Kontrol Grubunun “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi” Ön Test - Son Test Puanlarının Karşılaştırmasını Gösteren Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Ön Test- Son Test	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	0.00		
Pozitif Sıra	8	4.50	36.00	-2.64	0.008**
Eşit	7				

*** $p < 0.01$

*Negatif sıralar temeline dayalı

**Pozitif sıralar temeline dayalı

***Anlamli farklılık

Tablo 3 incelendiğinde, kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($z = -2.64$, $p \leq 0.001$).

Tablo 4’de *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nin kontrol grubuna ait son test puanları ile deney grubuna ait son test puan ortalamaları arasındaki farklılık Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir.

Tablo 4

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi”nden Elde Edilen Son Test Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Deney	15	20.50	307.50		
Kontrol	15	10.50	157.50	37.50	.001*
Toplam	30				

*p<0.01

Tablo 4 incelendiğinde, kontrol grubuna ait son test puanları ile deney grubuna ait son test puan sıralamaları arasında istatistiksel anlamda bir farklılık bulunduğu görülmektedir [U=37.50, p≤.001]. İstatistiksel olarak anlamlı çıkan bu farklılık deney grubuna ait son test puanları lehinedir.

Tablo 5’de deney grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’nden elde edilen son test ve kalıcılık testi puanlarına ilişkin t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5

Deney Grubunun “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi”ne Ait Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Test	n	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Son Test	15	10.07	1.10	14	0.56	.582
Kalıcılık Testi	15	10.13	0.91			

p>.05

Tablo 5 incelendiğinde, *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*’ne ait son test ve kalıcılık testi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, t(14)=0.56, p>.05. Bu durum yapılan deneysel işlemin kalıcı olduğunu göstermektedir.

Tartışma

Okul öncesi dönemdeki çocuklara, günlük etkinlikleri içinde yazının anlamlı bir etkinlik olduğunu keşfetmesini sağlayan fırsatlar verilmesi, sınıfta bir yazı köşesi oluşturarak çocukların kâğıt, kalem, tebeşir gibi farklı tür yazı araçlarını kullanmaları sağlanması ve çocukların oyunlarında yazmayı kullanmalarına olanak verilmesi gerekmektedir (Fogo, 2008, s. 7). Aynı zamanda öğretmen çocuklara geribildirim vererek ve model olarak, onların yazmalarını desteklemelidir. Çünkü öğretmenin çocukla kurduğu bu tür etkileşimler; çocukların yazma becerisi olumlu yönde etkilenmekte, yazı yazmanın amacını kavraması sağlamakta ve doğru kalem, kâğıt tutuşu gibi yazıyla ilgili mekanik özellikleri kazanmalarına yardımcı olmaktadır (Mayer, 2007, s. 36). Deney grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın deney grubundaki çocuklara farklı tür yazı araçlarının sağlanması ve yazının mekanik özellikleri ile ilgili etkinliklere yer vermesinden kaynaklandığı söylenebilir. Yapılan araştırmalar okuma ve yazmanın birlikte desteklendiği okuma yazmaya hazırlık programlarının daha etkili sonuçlar verdiğini göstermektedir. Justice ve diğerleri (2003) yaptıkları deneysel araştırmada, yazma, yazı farkındalığı ve fonolojik farkındalık becerileri desteklenen okul öncesi dönemdeki çocukların okuma ve yazma gelişimlerinin, sadece hikaye okuma etkinlikleri aracılığıyla desteklenen çocuklara göre daha iyi olduğunu saptamışlardır. Aram ve Biron (2004) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde, yazma programı ile desteklenen okul öncesi dönemdeki çocuklarının okuma ve yazma becerilerinin, okuma programı ile desteklenen çocuklara göre daha fazla ilerleme gösterdiği tespit edilmiştir. Deney grubundaki çocuklara uygulanan programda yazmaya hazırlık çalışmalarının yanı sıra daha çok okuma becerileri ile ilişkili olan yazı farkındalığı, ses farkındalığı çalışmalarına yer verilerek, okuma ve yazmaya hazırlık becerileri birlikte desteklenmiştir. Bu yönüyle

mevcut araştırma, Justice ve diğerleri (2003) ve Aram ve Biron (2004) tarafından yapılan araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Araştırmada uygulanan *Okuma Yazmaya Hazırlık Programı*'nda MEB (2005) İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu dikkate alınarak, bitişik eğik yazıya hazırlayıcı nitelikte çizgi tamamlama çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çizgi çalışmalarının çocukların yazmaya hazırlık becerilerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların çizgi çizmeleri ile daha sonraki dönemlerde harf yapma becerileri arasında ilişki bulunmaktadır (Feder ve Majnemer, 2007, s. 313). Eğitim programı içinde çocuklara kalem ve kağıt tutma, oturma, doğru yönde çizgi çizme (soldan sağa, yukarıdan aşağıya) gibi becerilerde uygun şekilde model olarak ve dönütler verilerek becerinin kazanılması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu tür uygulamalar çocukların yazmaya hazırlık becerilerinde görülen artışı etkilediği düşünülmektedir (Ball ve Gettiner, 2009, s. 192-193).

Kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Kontrol grubundaki çocukların test puanlarında görülen bu artışın uygulanan MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı'nın çocukların yazmaya hazırlık becerileri üzerinde etkisinin olmasıdır. Kontrol grubundaki öğretmenlerin yaptığı küçük kas becerilerine yönelik etkinliklerin, çizgi çalışmalarının çocukların puan artışında önemli olduğu düşünülmektedir.

Kontrol ve deney grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi* ön test -son test puanlarının karşılaştırılmasında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bulunmasının nedenlerinden birinin de ön test ve son test uygulamaları arasında geçen süreç içinde çocukların motor becerilerinde olgunlaşma olduğunun düşünülmesidir.

Havens (2002) yaptığı araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların yaşla birlikte motor becerilerinde (duruş ve hareket) artış görüldüğünü ve buna paralel olarak isim yazma beceri puan ortalamalarında da artış olduğunu bulmuştur. Longcamp ve diğerleri (2005)'e göre çocukların motor ve buna bağlı olarak gelişen yazma becerilerinin yaşla birlikte geliştiğini belirtmiştir. Marr ve diğerleri (2001) yaptıkları araştırmada anasınıfı eğitimi boyunca görsel motor ve el yazısı becerilerinde istatistiksel olarak önemli artış gözlemlenmiştir. Yapılan araştırmalar görsel ve motor becerilerin yaşla birlikte arttığını ve çocukların yazmaya hazırlık becerilerini etkilediğini göstermektedir. Dolayısıyla hem deney hem de kontrol grubundaki çocukların ön test ve son test arasındaki belli bir puan artışı beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Diğer taraftan deney ve kontrol grubundaki çocukların okul öncesi eğitime devam ediyor olması, ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılıkla ilgili olduğu düşünülmektedir. Ancak Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumuna devam eden okul öncesi dönemdeki çocukların yazmaya hazırlık becerilerine ilişkin yapılan ve farklı sonuçları olan araştırmalar mevcuttur. Yangın (2007) okul öncesi eğitim kurumlarındaki altı yaş grubu çocuklarının yazmayı öğrenmeye hazırlanışlıklarını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, çocukların yazmayı öğrenmeye hazır olmadıkları belirlemiştir. Çelenk (2008) tarafından yapılan araştırmada ise okul öncesi eğitim sürecinde çocukların ilköğretime yönelik deneyim ve birikim kazandıkları ve okul öncesi eğitimin çocukların okuma ve yazmaya hazırlık düzeylerini olumlu yönde etkilediğini tespit edilmiştir. Pehlivan (2008) yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin, ilk okuma yazmaya geçiş sürecini, öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, okul öncesi eğitim alan çocukların okul öncesi eğitim almayan çocuklara göre okula daha donanımlı geldiği yönündedir. Araştırma sonucunda hem deney hem de kontrol grubundaki çocukların okul öncesi eğitimin sürecinde yazmaya hazırlık becerilerinde artış görülmüştür. Dolayısıyla okul öncesi eğitim sürecinde uygulanan etkinliklerin, yazmaya hazırlıkta etkili olduğu söylenebilir. Çelenk (2008) ve Pehlivan (2008) tarafından yapılan araştırmalarda da okul öncesi eğitimin okuma ve yazmaya hazırlıkta önemli olduğu vurgulanmakta ve mevcut araştırma ile paralellik göstermektedir.

Konuyla ilgili olarak öğretmen yeterliliklerine yönelik yapılan araştırmalar okul öncesi öğretmenlerinin çocukları yazmaya hazırlamada uygun şekilde oturma, kalem tutma vb. etkinlikler aracılığıyla destekleme eğilimlerini ortaya koymaktadır (Bay 2008; Ülkü, 2007). Bay (2008) yaptığı araştırmada anasınıfı öğretmenlerinin okuma yazma hazırlık çalışmalarına ilişkin yeterlik algılarını araştırmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, anasınıfı öğretmenlerinin çocukların okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında bedensel hazırlanışlıklarına ilgili % 89.6'sının (n=155) çocukların sandalyede doğru (eğilmeden, dik bir şekilde) oturmalarına dikkat ettikleri, % 98. 2'sinin (n=170) çocukların boya kalemlerini doğru tutmalarını sağladıklarını belirttikleri görülmektedir. Ülkü (2007) ise, yaptığı araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin çocukların ilköğretime başlamadan önce, %52'si ismini yazabilmesi, %98'nin çocuğun kalemi düzgün tutabilmesi, %70'nin resim ya da yazılarında karalamalara yer vermesi, % 26'sı ise bazı harfleri yazabilmesi ve okuyabilmesi gerektiğini düşündüklerini ifade etmektedirler.

Çelenk (2008), Pehlivan (2008), Bay (2008) ve Ülkü (2007) tarafından yapılan araştırmaların, MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı uygulanan kontrol grubundaki çocukların yazmaya hazırlık becerilerindeki ön test ve son test puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olması ile ilişkili olduğunu gösterdiği düşünülmektedir. Dolayısıyla kontrol grubundaki çocukların ön test ve son test puanları arasında görülen bu anlamlı farklılığın MEB (2006) “36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı”nın uygulanması ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Programda yer alan “**Psikomotor Alan Amaç 2: El göz koordinasyonu gerektiren belli hareketleri yapabilme**” amacının altında 13 kazanım bulunmaktadır. 10. ve 11. kazanım çizgi çizme becerisine yönelik kazanımlardır. İlköğretime hazırlık çalışmalarının fiziksel çalışmalar boyutunda el-göz koordinasyonu ve ince motor beceriler kapsamında,

- Nesnelere manipüle etme (bir kaptan diğerine aktarma, makas tutma vb.)
- Düzgün kalem tutma
- Çizgileri birleştirme
- Çizgileri kopya etme becerilerine yönelik planlama yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Ayrıca programda kalemi düzgün tutma ve düzgün kalem kullanma çalışmaları yapılması ve el yazısı yazmaya hazırlayıcı, bilek kaslarını çalıştıracak doğru çizgi çalışmalarını planlayarak uygulaması gerektiği ifade edilmektedir. Öğretmenlerin bu etkinlikler sırasında çocuklara yatay, dikey, dairesel çizgiler çizdirmek üzere çeşitli yönergeler verebilecekleri, ancak bu kazanımlar için etkinlikler düzenlenmeden önce 2005 yılında yürürlüğe giren İlköğretim Türkçe Programı'nın 1. sınıf İlk Okuma-Yazma ile ilgili kısmını incelemeleri, öğretim yılı başında okullarındaki ya da yakın çevrelerindeki ilköğretim 1. sınıf öğretmenleri ile işbirliği yapmaları önerilmektedir. Ancak okul öncesi öğretmenlerinin hangi yazmaya hazırlık çalışmalarını yaptıracağı tam olarak belirtilmemekte, bu durum öğretmenlerin uygulamalarında farklılaşmaya neden olabilmektedir. Diğer taraftan konuyla ilgili yapılan başka bir araştırma ilköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin okul öncesi öğretmenlerinden beklentilerinin tutarlı olmadığını göstermektedir. Yapıcı ve Ulu (2010) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin okul öncesi öğretmenlerinden beklentileri nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan ilköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin % 20'si çocukların birinci sınıfa başladıklarında çizgi becerilerinin kazanmış olmasını beklerken, %10'u kalem tutabilmesini beklemektedir. İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin %30'u çizgi çalışmalarını ön hazırlık olarak görürken, %25'i de harfleri yazmayı ön hazırlık olarak gördüğünü belirtmişlerdir. İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin %35'i çizgi çalışmalarını yazmaya geçişi kolaylaştırdığını düşünürken, % 10 harflerin yazdırılmasının yazmaya geçişi kolaylaştırdığını ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin %10'u ise okul öncesi öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlığı yanlış yaptıkları için bu çalışmaların yapılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Yine aynı araştırmada sınıf öğretmenleri, bitişik eğik yazıya ilişkin çizgi çalışmalarının okuma yazmaya hazırlık çalışmaları adı altında değil boyamalar ve hazır olan materyallerin üzerinde çizgi birleştirme çalışmaları olarak yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu durum kontrol grubundaki MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı uygulanan çocukların yazmaya hazırlık becerilerinde görülen artışın grubun öğretmenin bu konudaki yeterliliğine ilişkin soruları akla getirmektedir. Çünkü okul öncesi dönemdeki çocukların yazmaya hazırlık becerilerinde tam bir görüş birliğinin olmaması okul öncesi öğretmenlerinin uygulamalarında farklılıklara neden olabileceği gibi aynı şekilde çocukların yazmaya hazırlık becerilerinde de farklılaşmaya neden olabilmektedir. Fogo (2008) ve Güleç (2008) tarafından yapılan araştırmalarda öğretmenlerin okul öncesi dönemdeki çocukların yazmaya hazırlık becerilerini desteklemede yeterli bilgiye sahip olunmadığını ve uygulamadaki eksiklikleri göstermektedir. Nitekim Fogo (2008) okul öncesi öğretmenlerinin çocukların yazma becerilerini desteklemek için yaptığı çalışmaları ortaya koymak amacıyla yaptığı araştırmada dokuz okul öncesi öğretmeni ile odak grup görüşme yapmıştır. Yapılan görüşme sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin el yazısı öğretim metotları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ancak çocukların yazma gelişimlerini desteklemek amacıyla doğrudan ya da dolaylı etkinlikler yaptıkları sonucu bulunmuştur. Türkiye’de Güleç (2008) tarafından yapılan araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında çocuğun gelişim ilkeleriyle bağdaşan uygulamaları benimsediklerini bildirmelerine rağmen, bu görüşlerinin uygulamaya yansımada bulunmuştur.

Özet olarak kontrol grubundaki çocukların *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi*'nden son test lehine görülen anlamlı farklılığın hem geçen süre içindeki olgunlaşma hem de MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı'nın etkisi olduğu düşünülmektedir. Ancak okul öncesi eğitim programında yazmaya hazırlıkla ilgili becerilerin desteklenmesiyle ilgili açıklamaların öğretmenleri yönlendirmede yetersiz olduğu ve çocuğun yazma gelişimiyle ilgili eksik olduğu düşünülmektedir.

Kontrol grubuna ait son test puanları ile deney grubuna ait son test puan sıralamaları arasında istatistiksel anlamda bir deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre deney grubundaki çocuklara uygulanan *Okuma Yazmaya Hazırlık Programının* çocukların yazmaya hazırlık becerilerini olumlu yönde etkilediği ve deneysel işlemin başarılı olduğu söylenebilir. Deney ve kontrol grubundaki çocukların yazmaya hazırlık becerileri, okul öncesi eğitim süreci içinde yapılan etkinliklerden ve olgunlaşma faktöründen etkilenmektedir ve bu beklenen bir sonuçtur. Ancak deney grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara oranla yazmaya hazırlık becerilerinde daha fazla ilerleme göstermesi uygulanan okuma yazmaya hazırlık programının etkisi ile açıklanabilir.

Longcamp ve diğerleri (2005)'e göre çocukların motor ve buna bağlı olarak gelişen yazma becerilerinin yaşla birlikte geliştiği ancak herhangi bir müdahale olmadığı durumda bu gelişimin çok uzun zaman alacağını belirtmiştir. Kissel (2006) yaptığı çalışmada çocukların yazma becerilerinin gelişiminde çevresindekilerle etkileşiminin önemli olduğu sonucunu bulmuştur. Bu nedenle okul öncesi dönemdeki çocukların yazma becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalar okul öncesi dönemdeki çocukların yazmaya hazırlık becerilerine yönelik eğitim programlarının çocukların göre yazma becerilerinin gelişiminde etkili olduğunu göstermektedir (Duran, 2009; Matera, 2008; Pierce, 2003). Aram ve Biron (2004) okul öncesi dönemdeki 3-5 yaşlarındaki çocuklara uygulanan hikâye - okuma odaklı ve yazma- alfabetik beceri odaklı iki farklı destekleyici programın karşılaştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, yazma programına katılan çocukların yazılı kelime, harf bilgisi, yazı farkındalığı ve fonolojik farkındalık becerilerinde hem kontrol, hem de okuma programına katılan çocuklardan daha yüksek başarı gösterdiklerini bulmuşlardır. Araştırma sonuçlarının, yapılan bu araştırma sonuçları ile paralel olduğu düşünülmektedir. Araştırmada uygulanan *Okuma Yazmaya Hazırlık Programının* çocukların yazmaya hazırlık becerilerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazmaya Hazırlık Becerilerini Değerlendirme Kontrol Listesi'ne ait son test ve kalıcılık testi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Bu durum yapılan deneysel işlemin kalıcı olduğunu göstermektedir. Diğer bir değişle, okul öncesi dönem çocuklarının yazmaya hazırlık becerileri ve yazı farkındalığını desteklemeye yönelik hazırlanmış olan "Okuma Yazmaya Hazırlık Programının" iki haftalık bir süre sonrasında çocukların yazmaya hazırlık becerileri üzerinde kalıcı olduğu söylenebilir. Ancak bu süreç içinde çocukların yazma becerilerinde bir artışın gözlenmemiştir. Bunun nedeni ise yılsonu olması sebebiyle çocukların okula gelmemeleriyle ve öğretmenin yazmaya hazırlığı destekleyici etkinliklere daha az yer vermesi ile açıklanabilir.

Yapılan araştırmalar okul öncesi dönemdeki çocukların okuma yazma hazırlık becerilerinin daha ilerideki yıllarda okuma yazma becerileri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Cabell ve diğerleri, 2011; Erduran, 1999; Maki ve diğerleri, 2001; Missall ve diğerleri, 2007; Tani- Prado, 2010) Dolayısıyla okul öncesi dönemde çocukların okuma ve yazma becerilerini desteklemeye yönelik çalışmalar aracılığıyla çocukların ilköğretim birinci sınıftaki okuma ve yazma becerilerinin de desteklenebileceği düşünülmektedir. Ancak bu araştırmalardan farklı olarak, Story (2008)'nin yaptığı araştırmada okul öncesi eğitim dönemindeki çocuklara yaz okulunda uygulanan altı haftalık okuryazarlık eğitim programının, okul öncesi dönemin sonunda çocukların okuma yazma becerilerinde olumlu etkiye neden olduğu ancak çocuklar ilköğretim birinci sınıfa geldiklerinde bu etkinin devam etmediği görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda *Okuma Yazmaya Hazırlık Programı*'nın çocukların yazmaya hazırlık becerileri üzerinde etkiliği ortaya konulmuştur. Araştırmada MEB (2006) 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı'nın da çocukların yazmaya hazırlık becerileri üzerindeki etkisi görülmüştür. Ancak, bu programda yer alan yazmaya hazırlık becerilerine yönelik amaçların geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Araştırma sonucunda deney grubundaki çocukların özellikle kalem tutma, kağıt tutma, yazının yönü ve yazmaya hazırlıkla ilgili çizgilerin tamamlanması becerilerinde, kontrol grubundaki çocuklara oranla daha başarılı oldukları görülmüştür. Çünkü programda yazmaya hazırlık çalışmalarının aşamalarının ne olduğu ve nasıl uygulanması gerektiği konusunda yeterli amacın ve açıklamanın olmadığı görülmektedir. Bu durum okul öncesi öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık çalışmalarını uygulamada sıkıntılar yaşamasına neden olmaktadır. Ayrıca programda ses farkındalığına yönelik amaç kazanımların geliştirilmesi ve yazı farkındalığına yönelik amaçların eklenmesi önerilmektedir. Okul öncesi eğitim programında okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının kapsamının ne olduğu, okul öncesi öğretmenlerinden neler beklendiği daha net ifade edilmelidir. Okuma yazma hazırlık çalışmalarının ses farkındalığı, yazı farkındalığı, yazmaya hazırlık ve

sözel dil becerilerini kapsayacak şekilde bir bütün olarak ele alınması ve okul öncesi öğretmenlerinin bu konuda farkındalıklarının artırılması gerekmektedir. Bundan sonraki araştırmalarda okul öncesi dönemde uygulanan *Okuma Yazmaya Hazırlık Programı*'nın, çocukların birinci sınıftaki okuma yazma becerilerini kazanmalarında etkili olup olmadığının incelenmesi, okul öncesi öğretmenlerinin yazmaya hazırlık becerilerine ilişkin görüş ve uygulamalarının araştırılması önerilmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların yazmaya hazırlık becerilerine yönelik durum tespit çalışmasının yapılması, yazmaya hazırlık becerisine evde ve okulda sağlanan eğitsel çevrenin etkisinin incelenmesi, yazmaya hazırlık becerileri ile fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, sözcük bilgisi gibi okuma yazma becerileri arasındaki ilişkinin araştırılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akyol, H. (2008). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. (7. baskı) Ankara: Pegem.
- Aram D., and Biron S. (2004) Joint storybook reading and joint writing interventions among low SES preschoolers: differential contributions to early literacy. *Early Childhood Research Quarterly*, 19, 588–610.
- Arıkkök, İ. (2001). *Beş –altı yaş çocuklarında görsel algı eğitiminin okuma olgunluğuna olan etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ball, C., and Gettiner, M. (2009). Monitoring children's growth in early literacy skills: effects of feedback on performance and classroom environments. *Education and Treatment of Children*, 32 (2), 189- 202.
- Bay, N. D. (2008). *Ana sınıfı öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin yeterlilik algılarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Block Collins C., and Isreal, E. S. (2005). *Reading first and beyond*. California: Corwin Press.
- Brennan, S. A. (2008). *Differentiated instruction and literacy skill development in the preschool classroom*. Unpublished doctoral thesis. USA:The University of Iowa.
- Cabell, S. Q. Justice, L. M. , Konold, T. R., and McGinty, A. S. (2011). Profiles of emergent literacy skills among preschool children who are at risk for academic difficulties. *Early Childhood Research Quarterly*, 26, 1–14.
- Chard, D. J. and Dickson, S. V. (1999). Phonological awareness: instructional and assessment guidelines. *Intervention in School and Clinic*,34(5), 261- 270.
- Cook, K.L. (1992). *The effect of an intervention program on writing readiness as measured by the developmental test of visual motor integration*. Unpublished master thesis. Texas: Texas Women's University.
- Çelenk, S. (2008). İlköğretim okulları birinci sınıf öğrencilerinin ilkokuma ve yazam öğretimine hazırlık düzeyleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 83- 90.
- Dodge, D.T., Colker, L.J., and Horaman, C. (2002). *The creative curriculum for preschool*. Washington: Teaching Strategies.
- Duran, E. (2009). *Bitişik eğik yazı öğretimi çalışmalarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Erduran, E. (1999). *Okul öncesi eğitimde okuma yazmaya hazırlık programları ve bilişsel yetenek özelliklerinin okuma sürecine etkileri*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Gönen, M. (1988). *Anaokuluna giden dört- beş yaş çocuklarına resimli kitaplarla yapılan eğitimin dil gelişimine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Güleç, G. (2008). *Okul öncesi öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ile ilgili görüş ve uygulamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Güneş, F. (2007). *Ses temelli cümle yöntemi ve zihinsel yapılandırma*. (1.baskı). Ankara: Nobel.
- Feder, K.P., and Majnemer A. (2007). Handwriting development competency and intervention. *Development Medicine Child Neurology*, 49, 312- 317.

- Fletcher, E. B. (1997). *The relationship between visual – motor development and handwriting in kindergarten children*. Unpublished master thesis. Buffalo: Buffalo University: .
- Fogo, L. J. (2008). *Writing in preschool*. Unpublished doctoral thesis. Indiana: Purdue University, .
- Havens M. C. (2002). *Emergent writing in preschool*. Unpublished doctoral thesis. New Jersey: The State University of New Jersey, .
- Justice L. M., Chow, S.M., Capellini C., Flanigan. K., and Colton S. (2003). Emergent literacy intervention for vulnerable preschoolers: relative effects of two approaches. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 12, 320 – 332.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (20. Basım). Ankara: Nobel.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. (11. baskı). Ankara: Tekişik Web Ofset.
- Kissel, B. T. (2006). *Beyond Print: journey beyond the pages to uncover the social influence on the meaning of prekindergarten children's writing* Unpublished doctoral thesis. Virginia: University of Virginia,
- Longcamp, M., Zerbato-Poudou M. T., and Velay J. L. (2005). The influence of writing practice on letter recognition in preschool children: A comparison between handwriting and typing. *Acta Psychologica*, 119, 67–79.
- Maki S. H., Voeten, M., J., M., Varuras, M., S., M., and Poskiparta, E., H. (2001). Predicting writing skill development with word recognition and preschool reading readiness. *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, 14, 643- 672.
- Missall K., Reschly, A., Betts, J., and McConneil, S. (2007). Examination of the predictive validity of preschool early literacy skills. *School Psychology Review*, 36(3), 433-452.
- Marr, D., Windsor, M. M., and Cermak, S. (2001). Handwriting readiness: locatives and visuomotor skills in the kindergarten year. *Early Childhood Research Practice*, 3 (1), 1- 17.
- Matera, C. (2008). *Effects of writing instruction on head start english learners at risk for reading difficulties*. Unpublished doctoral thesis. California: University of California.
- Mayer, K. (2007). Emergent knowledge about writing. *Young Children*. 62 (1), 34- 40.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006) *36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). 12 yıllık eğitim sorular ve cevaplar. (http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf adresinden 25.06.2012 tarihinde alınmıştır).
- Murphy, M M. (2007). *Enhancing print knowledge, phonological awareness, and oral language skills with at-risk preschool children in head start classrooms*. Unpublished doctoral thesis. USA: University of Nebraska.
- Pehlivan D. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin ilkokuma yazmaya geçiş sürecinin, öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi
- Pierce, B. L. (2003). *The great debate continued: does daily writing in kindergarten lead to invented spelling and reading?*. Unpublished doctoral thesis Texas: The University of North Texas:
- Pullen, P.C., and Justice L.M. (2003). Enhancing phonological awareness, print awareness, and oral language skills in preschool children. *Intervention in School and Clinic*, 39; 87-98.
- Ranweiller, L.W. (2004). *Preschool readers and writers early literacy for strategies*. Michigan: High Scope Press.
- Seefeldt, C. (2005). *How to work with standart in the early childhood classroom*. New York: Teacher College Press.
- Story, N. I. (2008). *Pre-kindergarten summer school: an intervention for kindergarten readiness*. Unpublished doctoral thesis. USA: University of Wyoming, Laramie, Wyoming,

- Şimşek, Ö. (2011). *60- 72 aylık çocukların yazı farkındalığının ve yazmaya hazırlık becerilerinin gelişiminde okuma yazmaya hazırlık programının etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Şimşek, Ö., ve Alisinanoğlu, F. (2009). Examination of the effect of mother Tongue Activities Program on the reading readiness level of preschool children. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 521- 528.
- Tani- Prado S (2010). *An evaluation of early reading first on emergent literacy skills: preschool through middle of first grade*. Unpublished doctoral thesis. Texas:Texas A&M University.
- Ülkü, Ü.B. (2007). *Anasınıfı ve ilköğretim 1. sınıfa devam eden çocukların velileri ve öğretmenlerinin, çocukların okul olgunluğu hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Vukelich, C., Christie, J., and Enz, B. (2008). *Helping young children learn language and literacy: birth through kindergarten*. Boston: Pearson Education Press.
- Yapıcı, M. Ulu, F. B. (2010). İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin okul öncesi öğretmenlerinden beklentileri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 (1) 43-55.
- Yangın, B. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki altı yaş çocuklarının yazmayı öğrenmeye hazır bulunuşluk durumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 294 – 305.